

(Политика, 13.07.2009)

Независно удружење новинара Србије (НУНС) поднело је Тужилашству за ратне злочине кривичну пријаву против новинара, уредника и руководиоца у медијским кућама који се сумњиче за ратнохушкачко новинарство из времена распада СФРЈ, што је наишло на опречна реаговања у јавности. Тим поводом гошће „Политике” биле су председница НУНС-а Надежда Гаће и председница Удружења новинара Србије (УНС) Љиљана Смајловић.

Политика: Зашто је НУНС одлучио да поднесе кривичну пријаву против новинара „ратних хушкача” која је формално насловљена против НН лица, а у прилогу поднетом уз њу наведена су имена и све је објављено на сајту НУНС-а?

Гаће: Све што НУНС ради је транспарентно. То мора бити на нашем сајту јер сем новинара сајт посећују и грађани па морамо дати образложење и зашто смо то урадили. Зашто сада, схоластичко је питање. Тачно је да се све дешавало од 1991. до 1999. године али ко је пре 5. октобра то питање уопште могао да поставља. Тужилаштво за ратне злочине постоји тек пет година а питање је за окружног тужиоца зашто се тиме није бавио пре. Иако оба новинарска удружења имају своје судове части, ово су питања која превазилазе судове части. После 2000. године УНС је искључио осам својих колега, а образложење тадашњег суда части УНС-а, квалификација због чега искључују Милорада Комракова и друге из чланства, имало је већу снагу оптуживања него што данас о томе говори НУНС.

Политика : Како на ову иницијативу гледа УНС?

Смајловић: Питање не само за НУНС већ и тужилаштво је зашто сада. Прихватим да није било могуће покренути пре, али после 5. октобра је било могуће, а у последњих пет

година било је више него могуће јер за то постоји и плаћени државни орган. Када се злочин, посебно ратни, не гони дуго, то намеће питање политичке мотивације да се у нешто крене с толико закашњења. У материјалу НУНС-а наша сам објашњења откуд тужилаштву идеја да у све то крене. Господин Векарић је јавно рекао да се тужилаштво сада тиме бави јер су наишли на исказ једног осуђеног у предмету „Овчара” који каже да је убио стотину људи јер се наљутио гледајући ТВ емисију. Међутим, у материјалу НУНС-а адвокати Никола Баровић и Драгољуб Тодоровић подсећају да у судском поступку окривљенима за убиство више од 200 хрватских заробљеника на „Овчари”, нико није споменуо медијске текстове нити њихов евентуални утицај, па час ни вест. Ако нема тих исказа и у целом поступку нису спомињани медији, а тужилац каже да га је потакао исказ оптуженог у предмету „Овчара”, онда се питам да ли је ова кривична пријава месец дана пошто је тужилац најавио намеру да гони српске новинаре као ратне злочинце, покушај да се накнадно тужилаштву пружи разлог да крене у нешто што није добро објашњено у јавности први пут.

Гаће: Та прича је покушај замагљивања ове идеје и тражења политичког одговора зашто се нешто дешава. Ту се никако нећемо сложити јер НУНС није никаква политичка организација нити било шта ради у име било чијих потреба. Да не говорим о историјату, али нема потребе да се НУНС-у импутира да ради политичке ствари за било кога у овом друштву. Пре две године на скупу у Дубровнику, где су била тужилаштва и колеге из БиХ, Хрватске и Србије, НУНС је заступао став да је због опоравка професије неопходно проговорити шта се догађало. Независно удружење новинара Србије нема никакву потребу никоме да суди, шаље у затвор, нити смо оптерећени остракизмом, али имамо право да тражимо аргументе и да одређени случајеви из недавне прошлости буду разјашњени, јер без тог неопходног опоравка свест грађана Србије биће и даље замагљена. Да бисте знали каква је садашњост морате знати и каква је била ваша недавна прошлост.

Политика: Да ли неко из управе оба удружења активно сарађује и помаже тужилаштву у прибављању материјала и доказа за евентуалну истрагу ?

Гаће: То је питање за тужилаштво а не за НУНС, јер све што смо имали објавили смо и доставили и нико од нас нема времена да иде у конкретне случајеве, то је посао истражитеља. Да ли ће поједине колеге на томе радити, треба питати тужилаштво, а ако неко пристане то да ради, због тога не треба да буде на стубу срама нити разапет на крст.

Смајловић: Ја разумем зашто Надежда не жели да се доведе у везу рад тужилаштва и

пријава НУНС-а. Нажалост, те две ствари не можемо да посматрамо одвојено. Ово изгледа као прилично синхронизована акција, чини ми се да се остварила једна врста симбиозе између тужилаштва и НУНС-а, по мом мишљењу не сасвим здрава. И пре подношења пријаве, потпредседница НУНС-а подржала је жељу тужилаштва да раздваја „жито од кукоља” у новинарској професији како би се поново успоставили критеријуми професионализма. Те критеријуме не може да успоставља Тужилаштво за ратне злочине, већ удружење и то је УНС урадио када је осам својих чланова, који су сматрани најодговорнијим што су медији у Србији претварани у средства ратне пропаганде, искључио из чланства. Надежда каже да им није циљ да никоме суде, па зашто се кривичне пријаве подносе ако не с намером да се неко оптужи и осуди...

Гаће: Никога НУНС неће послати у затвор, а да ли ће тужилаштво неке доказати одговорност питање је тужилаштва. Волела бих да се измакнемо из угла гледања да иза овог стоји било каква политичка синхронизација, нити да НУНС сада ради по неком налогу.

Смајловић: Одлично је што је овај досије о медијима објављен, али сам стварно згранута неким стварима на које сам наишла. Питање да ли је праведно да буду гоњени Милановић и Комраков, а не и Мила Штула коју сви памте по бесомучном блаћењу опозиције и што је етикетирао Вука Драшковића... Па није сва огавна пропаганда ратни злочин, па чак ни сва ратна пропаганда није ратни злочин. Нама овде НУНС сугерише да треба да буду кажњени људи који су блатили опозицију. Никога није лепо блатити. Ништа није горе блатити опозицију, него новинара „Политике”. Овде је блаћен новинар „Политике” Александар Апостоловски и поменут у контексту што је рекао да је хуманитарна катастрофа била невешт изговор НАТО-а. Па није ваљда НУНС позван да утврђује шта је био стварни разлог НАТО-а за бомбардовање и да ли су они који тврде супротно ратни злочинци?

Сада је објављена књига Дејвида Гибса, америчког професора, који се руга идеји да је хуманитарна катастрофа била повод НАТО интервенцији, опште је место међу западним теоретичарима да је хуманитарна катастрофа била изговор.

Гаће: У НУНС-у нико није мазохиста, нико није пресрећан што је Србија бомбардована. Шта је овде јавни интерес? Да ли је јавни интерес који остварују сви посленици медија био 1987. године припремити српско јавно мњење да га сви мрзе? Да ли је то био тада јавни интерес? Шта је данас јавни интерес, Љиљо?

Смајловић: Јавни интерес је увек исто – слобода медијског изражавања. Слобода новинара је увек јавни интерес.

Гаће: Слобода медијског изражавања подразумева велики степен одговорности.

Политика: Да ли је НУНС пре покретања ове акције проучавао страна и историјска искуства?

Гаће: Већ 15 година НУНС инсистира на истим стварима. Инострана искуства су добродошла, али ми у историји сећања имамо толико много доказа за нешто што нисмо морали радити и где се показало да је пристајање на пропаганду довело до страшног зла. Према томе, то нас не може данас спасти. Можемо о томе говорити, али се не можемо враћати ни на Нирнберг, ни на то да је тамо главни и одговорни уредник био осуђен.

Смајловић: Ипак, ред је да кажемо да Јулијус Штрајхер, помињан од стране Тужилаштва за ратне злочине као доказ да је новинарима и раније суђено, није осуђен као главни уредник за подстицање на злочин. Он је оптужен као један од највиших функционера нацистичке Немачке, као човек који је лично вршио погром над Јеврејима 1933. године, као човек који је био гаулајтер Нирнберга, као човек који је у усвајао расне законе. Он је био власник и уредник једног листа, који је био најстрашнији антисемитски лист, али он није био осуђен као новинар за подстицање на ратне злочине, него на злочине против човечности. Ја се слажем кад Надежда каже да не треба да поредимо то с Нирнбергом, јер нема паралеле.

Гаће: Ево, први пут ћемо се Љиљана и ја сложити, мислим да су те врсте аналогија апсолутно погрешне. Треба гледати историју да знате шта не ваља чинити, али овде се то није догодило, овде се чинило. Наравно, НУНС ће се увек залагати за слободу говора, али слобода говора пре свега подразумева и постојање моралне одговорности, посебно у кризним тренуцима. Без личног морала нема ни друштвеног.

Смајловић: Било је других ратова осим ексјугословенских, али није било примера да се новинари кривично гоне за ратни злочин, па ни за било који други злочин. Чак ни за много мање тешка дела, мада смо видели да је било много ратне пропаганде, на пример

Пише: Надежда Гаће и Љиљана Смајловић
понедељак, 13 јул 2009 12:57

око Ирака с потпуно лажним изговором. Међутим, није било сличних иницијатива и по мом мишљењу је добро што их није било.

Политика: Да ли је било сличних иницијатива у Хрватској, Словенији, БиХ? Да ли су они судили неки својим „ратним хушкачима“?

Смајловић: Колико ја знам нису, нити имају намеру. Али, претпостављам да се Надежда и ја у томе слажемо, да то што нису радиле ни Хрватска ни Босна и Херцеговина не би био аргумент да нешто ни ми не треба да радимо.

Гаће: Овде ћу се сложити да то што оне то нису радиле за мене не би био никакав аргумент. Нити живимо у Босни, нити у Хрватској. На њиховим удружењима и јавности уопште је питање да ли ће проговорити искрено о неким стварима које су се код њих догодиле. Ово је мој лични став и нећу то импутирати колегама из Хрватске нити тражити да они то раде, али поменућу оно што се десило у Сиску 1991. године кад су једне новине објавиле списак српских имена. Извините, то је апсолутно директно, али то је њихово. Мислим да је на колегама новинарима, али и на најширој јавности, да ли ће се суочити с тиме. Рецимо, да се то овде догодило, ја бих сматрала да је директно навођење и да не би требало говорити да ли постоји подстицај и подстрекивање.

Политика: Да ли ће се УНС на било који начин бавити ратним извештавањем, не само у смислу кривичне одговорности, него у етичком или аналитичком смислу? Да ли је за вас то тема?

Смајловић: То је апсолутно тема. Она је иначе истраживана. Ми сад кажемо да се то није могло радити за време Милошевића, али могло је, ми смо време провели критикујући државне медије. Сњежана Миливојевић и Јованка Матић си издале сјајну књигу о дневницима. О томе се говори...

Политика: Ако тужилаштво затражи од вас помоћ да се доставе неки други подаци, на пример архивски, да ли ћете помоћи?

Гаће: Са овом темом НУНС наставља и у наредном досијеу пошто не може све да стане у један. Ми ћемо дати оно што имамо. Али, понављам, ми нисмо никаква ни продужна рука Тужилаштва за ратне злочине, нити је оно кренуло у то зато што смо ми почели о томе да говоримо.

Политика: Да ли је УНС расположен да помогне тужилаштву ако затражи помоћ?

Смајловић: Реч је о томе да тужилаштво ово не може да ради без стручне помоћи. Рецимо, када Ројтерс пусти вест о 41 беби наводно убијеној у Вуковару, потребно је да тужилаштву уђе у то како Ројтерс пушта вест, ко шаље вест, ко је чита, који је метод верификације, кад уредник пита новинара имаш ли два извора, који су ти извори... Ја се с Надеждом слажем, треба гонити људе који су заиста одговорни. Ако је неко починио ратни злочин, увек је уредник за то одговоран. Он је био дужан да провери наводе и да тражи да се то провери. У том случају тужилаштву би била потребна помоћ, у смислу вештачења, и УНС би ту помогао. Ако траже информативне разговоре с члановима, то се више не тиче УНС-а. Ту постоје законске обавезе и мени није никаква намера да ометамо спровођење истраге тужилаштва. Ја мислим да је наш посао да постављамо питања на која још немамо одговор и мислим да су то важна питања.

Гаће: У свету ви имате запослене људе који проверавају да ли је нешто истинито. Ако не нађе – на маргини стоји: по аутору. И аутор ће сутра одговарати. У Норвешкој, њихове најјаче новине имају уредника за етику. И таквим стандардима треба тежити и борити се за такву ситуацију у медијима, а не дозвољавати оно, на шта Љиљана стално подсећа, да постоје тзв. политички невидљиве руке које имплицирају шта ће да се ради. Ми треба да се измакнемо из тога.